

KRONIKK & DEBATT

Årets kronikører

Troy Broderstad, førsteamanuensis ved UiT Norges arktiske universitet

Ståle Kalkvik, leder av Foreldreutvalget for grunnskolen (FUG)

Tore Opdal Hansen (H), fylkesordfører i Buskerud

Nadja Sahbegovic, byarkitekt i Trondheim

Håkon Solbu Trætteberg, forsker ved Institutt for samfunnsforskning (ISF)

Bjørn Gudbjørgrud, kommunedirektør i Lillestrøm og styreleder i Norsk Kommunedirektørforum

Liv Guri Velle, forsker Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO)

Signy Irene Vabo, professor ved Universitetet i Oslo, medlem av kommunekommisjonen

Vi trenger staten som partner, ikke tilskuer

Nasjonale behov kan ikke skyves ned i systemet. Noen oppgaver er **FOR STORE** for fylker og kommuner å løse alene.

toreh@bfk.no

Buskerud har store ressurser, sterke lokalsamfunn og et næringsliv som skaper verdier for hele landet. Likevel opplever vi altfor ofte at staten blir stående på sidelinjen når de store løftene skal tas. Skal vi lykkes med verdiskaping, bosetting, beredskap og utvikling i hele Buskerud, må staten være en reell samarbeidspartner, med ansvar, forpliktelser og investeringer.

I Buskerud har vi valgt å møte utfordringene med mer forpliktende samarbeid lokalt og regionalt. Gjennom Buskerudplanen bygger vi et felles prioriterings- og arbeidsverktøy sammen med kommunene og andre aktører. Målet er å koble ambisjoner tet-

tere til handlingsrom og å få tiltak til å virke og vare. Dette gjør vi samtidig som fylkeskommunen har stått i en krevende økonomisk omstilling.

Nasjonale behov kan ikke skyves ned i systemet. Noen oppgaver er for store for fylker og kommuner å løse alene.

Ny tømmerterminal for Østlandet er et godt eksempel. Dette handler om én av Norges viktige eksportnæringer og en verdikjede som går langt utover fylkesgrenser. Likevel er ansvaret i praksis skjøvet nedover, mens staten forholder seg passiv.

Det samme ser vi innen samferdsel. Riksveier, jernbane, knutepunkter og kollektivsystemer er nasjonal infrastruktur. Når E16, Ringeriksbanen, E134, Holmenbru og viktige vei- og jernbanestrekninger blir stående i kø år etter år, rammer det mennesker, næringsliv og beredskap.

Dette er ikke lokale luksusprioriteter. Det er ryggraden i utviklingen av hele regionen.

Når staten bygger stort, må staten også ta ansvar rundt.

Et konkret eksempel er det nye sykehuset på Brakerøya, med rundt 5.000 mennesker innom hver dag. Samtidig er det staten som eier og styrer jernbanen gjennom Bane NOR og Samferdselsdepartementet. Likevel er togtilbudet ikke endret og tilpasset trafikken som sykehuset skaper.

Her har fylkeskommunen tatt ansvar og bygget opp et styrket kollektivtilbud med buss for å sikre at ansatte, pasienter og pårørende kommer seg fram i hverdagen.

Når staten etablerer store nasjonale funksjoner, må staten også ta ansvar for egen infrastruktur rundt.

Kommunene har allerede strammet inn maksimalt. Kommunene har effektivisert over lang tid. Økonomiske buffere er brukt opp. Nå ser vi at stadig flere kommuner settes under statlig administrasjon. Per høsten 2025 var 27 kommuner på Robek-listen. Mange står på «venteliste».

Dette er et tydelig varsku. Når

handlingsrommet forsvinner, rammer det både tjenestene til innbyggerne og evnen til å være utviklingsaktør lokalt. Da kan ikke svaret være nye krav uten ny finansiering. I dag har vi en rik stat og fattige kommuner og fylkeskommuner.

Staten stiller krav, men følger for sjelden opp med midler. Kommunekommisjonen peker på et grunnproblem: Staten har i økende grad regulert innsats og detaljer, ikke bare mål og kvalitet. Når normer og krav blir mange, tar de både handlingsrom og kapasitet.

Vi trenger mer styring på resultat og kvalitet, og mindre detaljstyring av hvordan tjenestene organiseres. Staten er ofte god på ambisjon og regelverk, men svakere på gjennomføring. Skal staten være en utviklingspartner, må den også være en implementeringspartner som lytter og justerer virkemidler slik at de treffer lokale forutsetninger.

Buskerud står foran store investeringer i fylkesveier, kollektivtransport og beredskap. Samtidig vet vi

Innlegg sendes til debatt@kommunal-rapport.no. Legg ved portrettbilde.

Innleggene kan bli publisert både i ukeavisa og på kommunal-rapport.no/debatt. Lengde på innlegg er maks 700 ord.

-FRITT ETTER J. HOEL, "LOST IN THE TANGO"-

ILLUSTRASJON: SVEN TVEIT

Når staten bygger stort, må staten også ta ansvar rundt.

buss, noe som ikke skjer i dag, og gi et bedre togtilbud.

Buskerud skal ta ansvar. Vi investerer i yrkesfag, næring, samferdsel og innenforskap. Vi samarbeider tett med kommunene og med næringslivet. Buskerudplanen er vår invitasjon til et reelt partnerskap, et felles veikart med delt situasjonsbilde, felles tiltak og tydelig eierskap, og ikke minst en felles utviklingsramme som forplikter kommuner, fylkeskommune og statlige aktører om å prestere bedre sammen.

Robek er det sterkeste varsel-signalet vi har. Dette handler om presederte tjenester, mindre handlingsrom, svekket lokal utviklingskraft og et lokaldemokrati under press.

Når stadig flere kommuner mister styring over egen økonomi, er det et nasjonalt ansvar.

Da må staten stille opp med økonomisk kraft, forutsigbarhet og reelt partnerskap. Vi trenger staten som partner. Ikke som tilskuer.

Er Norge egentlig forberedt på krig?

Testen på hvor forberedt vi faktisk er, kommer ikke når alt er under kontroll, men når følelsene tar over dagsordenen.

I en tidlig, uklar fase av et militært angrep mot Norge vil samfunnet igjen rammes av usikkerhet. Kanskje eksploderer et missil i kritisk infrastruktur. Kanskje mister vi strøm, kommunikasjon eller deler av beredskapen.

Ingen vet hva som skjer de neste timene, dagene eller ukene. Det er nettopp i denne uoversiktlige fasen vi må ta noen av de mest krevende beslutningene.

Historien gir oss et nyttig - men også skremmende - bakteppe. General Bratland skrev i sine memoarer fra andre verdenskrig at hans største utfordring som troppsjef under landgangen i Normandie i 1944 ikke handlet om logistikk eller taktikk, men om å håndtere soldatenes frykt.

Frykt lammer, svekker dømmekraften og tærer på samholdet. Den utfordringen er tidløs.

Pandemien ga oss en forsmak på hvor raskt frykt kan endre normer og atferd. Brannkonstabler ble utplassert på kommunegrenser for å kontrollere trafikken inn i kommunen.

Sjekkposter er noe vi gjerne forbinder med land i borgerkrig. Hytteforbud, «soringkarantene» og spontane borgerverninitiativ i enkelte bygder viste hvordan et samfunn i usikkerhet lett splittes.

Covid var ikke et dødsvirus, men frykten var reell - og konsekvensene konkrete. Motsatt har vi også eksempler som viser vår beste side. På Utøya satte sivile sine egne liv i fare for å redde unge mennesker som flyktet fra ren ondskap. Den typen moralsk mot forteller oss at Norge også rommer en sterk vilje til fellesskap - når det virkelig gjelder.

Hvordan vil vi håndtere desertering? Unndragelse fra mobilisering? Arbeidsplikt? Hamstring? Svartebørs? Prisregulering?

Dette er ikke hypotetiske eller akademiske spør-

Les flere meninger på kommunal-rapport.no/debatt

mål. Det er reelle problemstillinger som oppstår i samfunnet preget av frykt - og som krever at staten handler raskt, tydelig og med legitimitet.

Testen på hvor forberedt vi faktisk er, kommer ikke når alt er under kontroll, men når følelsene tar over dagsordenen.

Derfor er kommunikasjonen fra ledere avgjørende. Ordførere, statsforvaltere, fagdirektører, politikere, militære ledere og medier må forstå sitt ansvar: I en krise er det ikke bare viktig hva som blir sagt - men hvordan det blir sagt.

Beredskap handler ikke bare om materiell og planer. Det handler om tillit. Om å dempe frykt, ikke forsterke den. Om å vise retning når folk leter etter trygghet.

Under den kalde krigen var Norge forberedt på krig - også atomkrig. Vi tok trusselen på alvor. Og levde med den.

I dag er vi igjen i en tid hvor geopolitikken er mindre stabil, hvor stormakter tester grenser, og hvor små land må tenke gjennom det utenkkelige.

Winston Churchill visste hva som sto på spill da han talte til Underhuset 18. juni 1940, midt i en av historiens mørkeste timer: *This was our finest hour.*

Poenget hans var enkelt: Modige samfunn formes når de våger å møte frykten - ikke når de later som om den ikke finnes.

Er Norge forberedt på krig? Kanskje finnes det ikke et endelig svar. Men én ting er sikkert: Skal vi stå i det som kan komme, må vi erkjenne at frykt vil være et dominerende element. Først da kan vi evne å bygge et totalforsvar som evner å reagere klokt, også når alt er kaotisk.

Jan Helge Kaiser brannsjef i Vestfold Interkommunale Brannvesen IK5

